

КУЛТУРНОТО ДѢЛО НА ЧИТАЛИЩАТА

Единъ културенъ господинъ, който никога не е билъ въ досегъ съ читалищния животъ у насъ, ми каза следнитѣ думи следъ една негова обиколка изъ провинцията:

„Не знамъ, какъ биха изглеждали нашитѣ провинциялни градове безъ своитѣ читалища. Въ тѣхъ би царувало едно истинско мъртвило. Човѣкъ не би намѣрилъ мѣсто, гдѣто да каже или да чуе две свѣстни думи. Всичко би тънало въ духовна нищета, и грижата за дребното срѣдъ оживената клюка на дребнавостъта би убила окончателно всѣкакъвъ полетъ на духа. Провинцията тогава би била действително такава, каквато сме свикнали да я знаемъ. Но сега е съвсемъ друго. Огнището е запалено и ако сега малко ржце сж протегнати за топлина къмъ него, ще дойде день, когато тия ржце ще се умножатъ, за да изкаратъ дружно дѣлото на културно и стопански обновена България. Въ това не вѣрвахъ преди, но сега и отъ самитѣ васъ — читалищнитѣ деятели, съмъ по-въодушевенъ поклонникъ на читалищното дѣло“.

Азъ слушахъ не безъ удоволствие и наслада тия думи на единъ страниченъ човѣкъ. Слушахъ, и неволно се запитвахъ. Наистина, каква би изглеждала нашата родина, ако безименни, скромни, но вдъхновени за културенъ подвигъ ратници не бѣха покрили страната ни съ близо три хиляди читалища, често при мълчаливото противодействие на малки и голѣми фактори, чиято първа задача би трѣбвало да бжде именно да ги подкрепва на всѣка стѣпка? Дори външно нашитѣ селища не биха имало тоя видъ, на какъвто се радватъ сега. Защото, тамъ, гдето се е издигала читалищна сграда, преобразявалъ се е и обликътъ на селото. Бунището изеднѣжъ се преобрѣща на площадъ, площадътъ на градина, на мѣсто за отдаване почить на всички пожертвували духовни сили, пожертвували срѣдства, пожертвували живота си за запазването и за преуспѣването на своята родина. А добрата градина иска и добри постройкы околорѣстъ. Старитѣ схлупени кѣщурки почватъ да дращатъ окото и на самитѣ си стопани. Така постепенно се преобразява цѣлата околностъ, преобразява се селището. Естетиката и хигиената почватъ все по-високо да приказватъ и да вълнуватъ еднакво малки и голѣми, бедни и богати.

А не сж малко читалищнитѣ сгради, които сж внесли мълчаливо всички тия преобразования. Тѣ сж стотици. И, което е особно важно, всички до една сж изградени съ иждивенията на вдъхновени български синове. На много мѣста паритѣ сж събирани стотинка по стотинка, а на нѣкои читалищната сграда е бивала издигната срещу ипотеката на частни имоти, имоти на читалищнитѣ членове. Лесно можемъ да си представимъ, какъвъ би билъ строежа на читалищни сгради, ако при тоя ентузиазъмъ, при тая готовностъ за жертва, би била придадена и